

BİR METAFOR TABLOSU: HASTALARIN BAKIŞ AÇISIYLA COVID-19 VE YANSIMALARI

Serpil İNCE¹, Nigar ÜNLÜSOY DİNÇER², Birgül AKÇIN³, Fatma UZUNMEHMETOĞLU⁴

¹Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ankara, Türkiye. 0000-0002-2160-8440

²Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye. 0000-0002-9578-5669

³Adana İl Sağlık Müdürlüğü, Personel Hizmetleri Başkanlığı, Eğitim Hizmetleri Birimi Adana, Türkiye. 0000-0001-9013-0586

⁴Ankara Şehir Hastanesi, Nöroloji-Ortopedi Hastanesi, Bakım Hizmetleri Müdürlüğü Ankara, Türkiye. 0009-0006-8308-8248

ÖZ

Bu çalışma COVID-19 tanısı alan olan hastaların COVID-19 pandemisinde sergiledikleri algıları belirlemek amacıyla, betimsel olarak tasarlanmış ve metaforik veri analiziyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma verileri sosyo-demografik özellikler formu ve yarı yapılandırılmış form kullanılarak Eylül 2020-Mart 2021 tarihleri arasında (n=101) toplanmıştır. Hastalara "COVID-19"u ve "sağlık çalışanlarını" bir metaforla tanımlamaları ve kullandıkları metaforun nedenini belirtmeleri istenmiştir. Bu amaçla hastalardandır. Çünkü " cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Hastaların kendi el yazılarıyla kaleme aldıkları bu tanımlamalar, birer doküman olarak bu çalışmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur. Ayrıca çalışmada hastalardan toplumun kendilerine bakış açısı ve salgında yaşamlarında etkilenen en önemli şeyi de yazmaları istenmiştir. Veriler, "içerik analizi" yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmada COVID-19 kavramı için 47 _ilk üçü sırasıyla Canavar (n=15), Hastalık (n=9), Böcek (n=5)_ , sağlık çalışanı kavramı için 31 _ilk üçü sırasıyla Melek (n=30), Süper kahraman (n=12), Arı (n=7)_ metafor üretilmiştir. Hastalar en fazla toplumun kendilerinden ürkütüklerini, kaçtıklarını ifade etmişlerdir. Hastaların yaşamlarını etkileyen en önemli şeyin ise "sosyal ilişkilerde bozulma" olduğu belirlenmiştir. Pandemi sırasında hastaların deneyimlerini ortaya çıkarmak, COVID-19'dan muzdarip hastaların zorluklarını/ sorunlarını belirlememize ve bu hastalığı daha etkili bir şekilde yönetmemize yardımcı olabilir. Ayrıca, bu tür araştırmaların sonuçları, etkilenen kişilerin pandemi öncesi yaşam tarzlarına etkin ve zamanında geri dönmelerine daha fazla katkıda bulunabilecek sosyal önleme planları ve iyileştirme programları için yardımcı olabilir. Bu çalışma, COVID-19 tanısıyla hastanede yatışı olan hastaların karşılaştığı zorlukları ve endişeleri keşfetme girişimidir.

Anahtar kelimeler: COVID-19, hasta deneyimi , metafor, pandemi

A METAPHOR TABLE: COVID-19 FROM PATIENTS' PERSPECTIVE AND REFLECTIONS ABSTRACT

This study was conducted to determine the perceptions of patients diagnosed with COVID-19 during the COVID-19 pandemic, it was designed descriptively and carried out with metaphorical data analysis. Study data were collected between September 2020 and March 2021 (n=101) using the socio-demographic characteristics form and semi-structured form. Patients were asked to describe "COVID-19" and "healthcare workers" with a metaphor and to indicate the reason for the metaphor they used. For this purpose, patients are Because " were asked to complete the sentence. These definitions, written by the patients in their own handwriting, constituted the main data source of this study as a document. In addition, in the study, patients were asked to write about the society's point of view on themselves and the most important thing that affected their lives during the epidemic. The data were analyzed using the "content analysis" method. In the study, 47 for the concept of COVID-19 _the first three are Monster (n=15), Disease (n=9), Insect (n=5)_ , 31 for the concept of healthcare worker _the first three are Angel (n=30), Superhero (n=12), Bee (n=7)_ metaphor was produced. The patients mostly stated that they were scared of the society and they ran away. It has been determined that the most important thing affecting the lives of the patients is "deterioration in social relations". Uncovering patients' experiences during the pandemic can help us identify the challenges/issues of patients suffering from COVID-19 and manage it more effectively. In addition, the results of such research can be helpful for social prevention plans and recovery programs that can further contribute to the effective and timely return of affected people to their pre-pandemic lifestyles. This study is an attempt to explore the challenges and concerns faced by patients hospitalized with a diagnosis of COVID-19.

Keywords: COVID-19, patient experiences, metaphor, pandemic

İletişim/Correspondence

Nigar ÜNLÜSOY DİNÇER

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye

E-posta: nigardincer@yahoo.com

Geliş tarihi/Received: 29.03.2023

Kabul tarihi/Accepted: 11.04.2023

GİRİŞ

Aralık 2019'da, yeni koronavirüs enfeksiyonunun pnömoni vakaları ilk olarak Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıktı (1) ve ardından tüm dünyaya yayıldı ve yayılmaya devam ediyor. Dünya Sağlık Örgütü Şiddetli Akut Solunum Sendromu Coronavirüs 2 (SARS-CoV-2) olarak da bilinen bu hastalığı COVID-19 olarak adlandırdı (2). Şimdiye kadar virüs dünya çapında 192 ülkede 100 milyondan fazla insanı enfekte ederek yaklaşık 3 milyon ölüme neden oldu (3).

Bu benzeri görülmemiş sağlık krizi, Dünya Sağlık Örgütü'nü etkilenen ülkelerin hükümetlerini, virüsün yayılmasını önlemek için karantina ve sosyal mesafe gibi aşırı halk sağlığı önlemleri almaya zorladı. Sosyal mesafe, toplu izolasyon ve karantina önlemlerinin getirilmesi, aile merkezli bakım kültürünün bozulmasına neden oldu (4).

COVID-19 hastaları ateş, nefes darlığı, öksürük ve istenmeyen ilaç reaksiyonları gibi fiziksel semptomların yanı sıra yeni virüse yakalanma korkusu, yalnızlık, izolasyon, travmatik stres ve tedavi sonrası öfke gibi zihinsel semptomlar yaşamasına neden oldu. COVID-19 hastalarının asemptomatik veya hafif semptomları olsa bile izolasyon nedeniyle ölüm korkusu veya ruhsal sıkıntı yaşayabildikleri bildirilmiştir. Ayrıca, enfeksiyonu başkalarına bulaştıran COVID-19 hastaları suçluluk duygusu yaşadıklarını ifade etmişlerdir (5,6).

Sağlık hizmetlerinde hasta deneyimi, tıbbi bakımın kalitesini değerlendirmek ve iyileştirmek için önemli bir ölçüttür (7). Hastalığın bireylerin zihninde temsil edilme biçimiyle hastalığa verilen tepkiler ve hastalığa uyum arasında ilişki olduğu bilinmektedir (8). Bireyler bir hastalıkla karşılaştıklarında baş etmek için kişisel

deneyimlerini, inançlarını ve hastalık sürecini anlamlandırmaya çalışırlar (9). Zhang ve ark.(10) COVID-19 ile ilgili risklerin belirlenmesi ve bulaşıcılığın önlenmesinde bireylerin hastalık algısının önemli olduğunu bildirmişlerdir.

Bu çalışma ile hastaların COVID-19 algılarına ilişkin metaforları belirlenecektir. Metafor, karmaşık bir konunun, olgunun veya durumun özelliklerini, tanıdık bir nesneye, olguya ya da olaya benzetmedir (11). Metaforlar ne tanımladıklarını tam olarak aktaramasalar da insanları, olayları ve süreçleri kapsayan karmaşık öğeleri görselleştirmeye, alışık olunmayan durumları anlaşılır duruma getirmeye yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma ile hastaların COVID-19 ile mücadele sergiledikleri algıları değerlendirilerek ve ileride yapılacak araştırmalara yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan etnografik desenin fenomolojik yöntemlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Pandemi süresince hastaların COVID-19 ile ilgili geliştirdikleri metaforları belirlemeyi amaçlayan bu araştırma betimsel olarak tasarlanmış ve nitel araştırma geleneği çerçevesinde metaforik (mecazlar yoluyla veri toplayan) veri analiziyle gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Örnekleme

Çalışma amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak Türkiye'de başkentte bulunan bir kamu hastanesinde COVID 19 tanısı almış hastalarla yürütülmüştür. Çalışma COVID-

19 hastalarını tedavi eden üçüncü basamak hastanesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya dahil etme kriterleri; (a) COVID 19 tanısı/şüphesi ile izlenmek (b) hastanenin yataklı servislerinde yatıyor olmak ve (c) çalışmaya katılmaya gönüllü olmak. Çalışmaya dahil edilme kriterleri doğrultusunda, veriler Eylül 2020-Mart 2021 tarihleri arasında 101 hasta ile tamamlanmıştır. Anketin doldurulması yaklaşık 10 dakika sürmüştür. Yanıtlar bir Excel tablosuna kaydedilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma için araştırmanın yapıldığı bölgedeki bir üniversitenin bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulundan etik kurul izni (84892257-604.01.02-E.15649), çalışmanın yürütülebilmesi için T.C. Sağlık Bakanlığı İl Sağlık Müdürlüğü ve araştırmanın yapıldığı hastaneden kurum izni alınmıştır (E-72300690-799). Çalışmaya katılmayı kabul eden hastalardan, çalışmanın amacı, gönüllü katılımına ilişkin bilgilendirme yüz yüze yapılarak onamları alınmıştır. Çalışma, Helsinki Bildirgesi ilkelerine uygun olarak hazırlanmıştır.

Veri Toplama Aracı:

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, hastaların sosyodemografik verilerine yönelik sorular yer almıştır. İkinci bölümde ise hastaların; COVID-19'u, bir metaforla tanımlamaları ve kullandıkları metaforun nedenini belirtmeleri istenmiştir. Bu amaçla hastalardanbenzer. Çünkü” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Hastaların kendi el yazılarıyla kaleme aldıkları bu tanımlamalar, birer doküman olarak bu çalışmanın temel veri kaynağını oluşturdu. Ayrıca hastalardan

COVID-19 süresinde hastanede yatarken bakım aldıkları hemşireleri, COVID-19 tanısı aldıktan sonra toplumun kendilerine bakış açısı/yaklaşımlarını ve COVID-19 süresince yaşamlarında etkilenen en önemli şeyi bir cümle ile yazmaları istenmiştir.

Verilerin Analizi

Hastalar tarafından geliştirilen metaforların analizleri kodlama ve ayıklama, örnek metafor imgesi derleme, kategori geliştirme, geçerlik ve güvenilirliği sağlama ve nicel veri analizi aşaması süreçleri izlenmiştir (12).

Kodlama ve Ayıklama Aşaması:

Çalışmaya katılan hastalar tarafından üretilen metaforların anket numarasına göre geçici bir listesi yapıldı. Katılımcıların yazılarında metaforların belirgin bir şekilde dile getirilip getirilmediğine bakılarak metaforlar kodlandı. Bazı metafor tanımlamalarını yapmayan ya da metafor kullanmalarına rağmen mantıklı bir dayanak üretmeyen dokümanlar o metafor grubunun dışında tutuldu. Bu doğrultuda; COVID 19'a ait 4 doküman ilgili metafor grubundan çıkartıldı.

Örnek Metafor İmgesi Derleme:

Çalışmada her bir cümlede belirtilen metaforlardan, en iyi temsil edildiği düşünülen dokümanlar seçilerek birer örnek metafor imgesi seçilerek bir liste oluşturuldu. Araştırmaya katılan hastalar için “H” kısaltması kullanıldı ve her bir hasta katılımcıya bir numara verildi. Örneğin; araştırmaya katılan beşinci hastayı H5 kısaltması temsil etmektedir. Numara verilme işlemi her bir metafor grubu için ayrı ayrı yapıldı.

Kategori Geliştirme: Kategori geliştirme aşamasında; hastalar tarafından üretilen metafor imgeleri COVID-19'a ilişkin sahip oldukları benzer özellikler tarafından gruplanmıştır. Her metafor, parçalara ayrıştırılıp, diğer metaforlarla olan benzerlikleri veya ortak özellikleri bakımından metaforlar tekrar tek tek okunup gözden geçirilerek ve her metafor; metaforun konusu, metaforun kaynağı ve metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki değerlendirildi. Hastalar tarafından metafor konusuyla ilgili algısına ilişkin üretilen metaforlar, metafor listesi dikkate alınarak her metaforun ilgili konuyla nasıl kavramsallaştığına bakılarak hastaların bakış açısına göre belli bir tema ile ilişkilendirilerek kategoriler oluşturuldu.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama: Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, araştırmada oluşturulan kavramsal kategoriler altında verilen metaforların, söz konusu bir kavramsal kategoriye temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla iki uzman görüşüne başvuruldu. Gelen önerilere dayanarak iki kişi arasındaki değerlendiriciler arası güvenilirliği belirlemek için yüzde anlaşması uygulandı. Değerlendiriciler arası uzlaşma, her bir konu ile ilgili olarak oluşturulan her tema için % 75 ile % 87 arasında değişmekte olup, bu da genel olarak uzlaşma seviyesinin kabul edilebilir olduğunu

Tablo 1. Hastaların Demografik Özellikler (n=101)

Özellikler	n	%	
Cinsiyet	Kadın	58	57.4
	Erkek	43	42.6
Medeni Durum	Evli	92	91.1
	Bekar	9	8.9
Çocuk sayısı	Hiç	9	8.9
	1-2	52	51.4
	3-4	30	29.8
	5 ve üzeri	10	9.9
Sigara	Evet	15	14.8

göstermektedir. İki araştırmacı tarafından verileri bağımsız olarak analiz etmiş ve ardından ön analizleri kontrol etmek ve bulgularla ilgili fikir birliğine varmak için her bir kategori için üç araştırma toplantısı yapıldı.

Nicel Veri Analizi: Belirtme sıklığının hesaplanması ve bulguların yorumlanması aşamasında, her bir kavramsal kategoriye ve bu kategorilere ait metaforları üreten katılımcı sayılarıyla yüzdeleri hesaplanarak tablolar oluşturuldu. Üretilen metaforları içeren cümlelerden alıntılar yapılarak, elde edilen sonuçlar doğrultusunda değerlendirme ve yorumlama yapıldı.

BULGULAR

Tablo 1'de araştırmaya katılmayı kabul eden, formu eksiksiz dolduran ve metafor-açıklama arasında tutarsızlık olmayan 101 hastanın demografik özellikleri ele alınmıştır. Hastaların %57.4'ü kadın, %91.1'i evli ve çocuk sahibi ve % 14.8'i, sigara içmektedir. Yaklaşık yarısının (%) COVID testinin pozitif çıkmasının üzerinden geçen süre bir haftadır. Hastaların büyük bir çoğunluğu (%89.1) serviste izlenmekte ve yarısından fazlası (%63.3) hastalığı ağır/kritik geçirmektedir (Tablo 1).

Tanı aldıktan sonra geçen süre	Hayır	86	85.2
	Şüpheli	5	4.9
	1-7 gün	51	50.5
	8-21 gün	18	17.9
	22-30 gün	11	10.8
Düzye	Bir ay üzeri	16	15.9
	Hafif/normal	37	36.7
	Ağır/kritik	64	63.3
Tedavi olunan	Servis	90	89.1
	Poliklinik	5	4.9

klirik	Yoğun bakım	6	6.0
Yaş $\bar{X} \pm SS$ (min-maks) = 54,37 \pm 11.4 (20-94)			

Hastaların COVID-19'a ilişkin üretmiş oldukları metaforlar ve metaforların frekans değerleri Tablo 2'de sunulmuştur. Çalışmada elde edilen verilerin analizi sonucunda hastalar tarafından 47 farklı metafor üretilmiş olduğu saptanmıştır. Üretilen metaforlardan hastaların sıkça

kullandıkları metaforlar: “Canavar (f:15)”, “Hastalık (f:6)”, “Böcek (f:5)”, “Siyah (f:5)”, “Mikrop (f:5)”, “Görünmeyen Düşman (f:3)”, “Grip (f:3)”, “Bilinmezlik (f:3)”, “Lanet bir şey (f:2)”, “Ahtapot (f:2)” olarak sıralanmaktadır. Hastaların ürettikleri metaforlar incelendiğinde, hastaların tümünün COVID-19'a ilişkin olumsuz metaforlar ürettikleri görülmektedir.

Tablo 2. Hastaların COVID-19'a İlişkin Oluşturdukları Metaforlar (n=98)

No	Metafor	Frekans (N)	No	Metafor	Frekans(N)
1	Canavar	15	25	Seri katil	1
2	Hastalık	9	26	Kabus	1
3	Böcek	5	27	Sınav	1
4	Siyah	5	28	Yabancı	1
5	Mikrop	5	29	Her şey	1
6	Nefes	4	30	Ev	1
7	Görünmeyen Düşman	3	31	Yıkıcı	1
8	Grip	3	32	Kocaman	1
9	Bilinmezlik	3	33	Beyaz	1
10	Cevapsız	2	34	Endişe	1
11	Lanet bir şey	2	35	Patlamış balon	1
12	Tehlikeli hayvan	2	36	Hayat	1
13	Ahtapot	2	37	Sinsi	1
14	Soru işareti	2	38	Milat	1
15	Çiçek	2	39	Tehlikeli	1
16	Arızalı/bakımsız araba	2	40	Patlamış araba lastiği	1
17	Azrail	2	41	Tarifsiz	1
18	Zehir	1	42	Felç olmuş hasta	1
19	Kötülük	1	43	Kafes	1
20	Hiçbir şey	1	44	Sis	1
21	Terör	1	45	Deniz	1
22	Hapishane	1	46	Tilki	1
23	Gri top	1	47	Bela	1
24	Suç örgütü	1			

COVID-19'a ilişkin 98 hasta tarafından oluşturulan geçerli 47 metafor, “Yaşama dair”, “Yaşam düzenini bozan”, “Suç/savaş unsurları”, “Diğer canlılar” olmak üzere dört kavramsal kategoride toplanmıştır (Tablo 3).

Yaşama Dair kategorisinde Siyah (n=5), Nefes (n=4) metaforları hastalar tarafından daha sık ifade edilmiştir. Siyah metaforuna ilişkin olarak “hayatı kararttı” (H17), “hayatımızı kararttı” (H18) ifadelerini belirtmişlerdir. Nefes metaforuna ilişkin ise; “hayat, nefes

gibi... nefes alamıyorum” (H71), “aldığım nefesin nimet olduğunu öğrendim” (H 95) ifadelerinde bulunmuşlardır.

Yaşam düzenini bozan kategorisinde; 43 hasta (%43.9), 22 metafor (%46.8) üretmiştir. Bu kategoride üretilen metaforlara ilişkin birkaç örnek ifade aşağıda verilmiştir.

Bu kategoride hastalar, hastalık metaforuna ilişkin olarak “tedavi olunması gerek” (H94), bilinmezlik metaforuna ilişkin “böyle bir hastalık görmedim, gribe de benzemiyor. Hiçbirşeye benzemiyor” (H33), tarifsiz

metaforuna ilişkin “hiç tarifi olmayan ağır, ateşli bir hastalık” (H50) ifadelerinde bulunmuşlardır.

Suç/savaş unsurları kategorisinde ise; 11 hastanın (%11.2) ürettiği 9 metafordan (%19.2) ilk üçü sırasıyla; Görünmeyen Düşman (n=3), Tehlikeli (n=1) ve Seri katil (n=1)’dir. Hastalar görünmeyen metaforuna ilişkin “tehlikeli bir hastalık...zarar veriyor...öldürüyor” (H1), tehlikeli metaforuna ilişkin “korunmamız gerekir, temizlik ve kurallarla” (H98), seri katil metaforuna ilişkin “avına sinsice yaklaşır ve bir anda yok edebilir” (H64) ifadelerde bulunmuşlardır.

Tablo 3. Hastaların COVID 19’a İlişkin Metaforları ve Kategorileri

Kategoriler	n (%)	Metaforlar	n (%)
Yaşama dair	18 (18.3)	Siyah (5), Nefes (4), Hayat (1), Her şey (1), Hiçbir şey (1), Milat (1), Beyaz (1), Ev (1), Sınav (1), Deniz (1), Patlamış balon (1)	11 (23.4)
Yaşam düzenini bozan	43 (43.9)	Hastalık (9), Mikrop (5), Grip (3), Bilinmezlik (3), Cevapsız (2), Lanet bir şey (2), Azrail (2), Çiçek (2), Yıkıcı (1), Endişe (1), Kötülük (1), Bela (1), Tarifsiz (1), Yabancı (1), Arızalı/bakımsız araba (2), Felç olmuş hasta (1), Kabus (1), Gri top (1), Patlamış araba lastiği (1), Soru işareti (1), Sis (1), Taçlı mikroorganizma (1)	22 (46.8)
Suç/savaş unsurları	11 (11.2)	Görünmeyen Düşman (3), Tehlikeli (1), Seri katil (1), Suç örgütü (1), Hapishane (1), Terör (1), Kafes (1), Zehir (1), Sinsi(1)	9 (19.2)
Diğer canlılar	26 (26.6)	Canavar (15), Böcek (5), Tehlikeli hayvan (2), Ahtapot (2), Tilki (1), Kocaman (1)	5 (10.6)
Toplam	98 (100.0)		47 (100.0)

Hastaların COVID-19 salgınında hemşirelere ilişkin üretmiş oldukları metaforlar ve metaforların frekans değerleri Tablo 4'de verilmiştir. Çalışmada elde edilen verilerin analizi sonucunda hastalar tarafından 31 farklı metaforun üretilmiş olduğu saptanmıştır. Üretilen metaforlardan hastaların sıkça kullandıkları metaforlar: “Melek (30)”, “Süper Kahraman (12)”, “Arı (7)”, “Fedakar (6)”, “İyi (5)”, “Karıncı (3)”, “Anne (3)”, “Robot (3)” olarak sıralanmaktadır.

Diğer canlılar kategorisinde ise hastalar; Canavar, Böcek, Tehlikeli hayvan, Ahtapot, Tilki, Kocaman olmak üzere toplam beş (5) metafor üretmiştir. Bu kategoride metaforlara ilişkin ifadeler ise şunlardır: canavar metaforuna ilişkin “herşeyimizi elimizden alıyor” (H32), böcek metaforuna ilişkin “içimi yediği için” (H7), tehlikeli hayvan metaforuna ilişkin “zarar veriyor” (H72), ahtapot metaforuna ilişkin “her bir koluyla eğitimi, sağlığı, sosyal hayatı, ekonomiyi, din hayatını, aile düzenini, uluslararası ilişkileri, daha tespiti olmayan şeylere tesir eder” (H87).

Üretilen metaforlara ilişkin bazı ifadeler aşağıda sıralanmıştır.

Melek metaforuna ilişkin “canla başla çalıştılar, çok iyiler” (H33), “çok fedakarca canlarını hiçe sayarak çalışıyorlar”(H38), “varlıkları beni hep iyi hissettirdi”(H51); Süper kahraman metaforuna ilişkin “gece gündüz belli bir saat olmadan çalışıyorlar” (H15), “en önde çarpıştılar” (H53); Arı metaforuna ilişkin “çok çalışıyorlar” (H39, H45, H48).

Tablo 4. Hastaların COVID-19 Salgımında Hemşirelere İlişkin Oluşturdukları Metaforlar (n=101)

No	Metafor	Frekans (N)	No	Metafor	Frekans (N)
1	Melek	30	17	Güneş	1
2	Süper kahraman	12	18	Şahin	1
3	Arı	7	19	Merhametli/vicdan	1
4	Fedakar	6	20	İlgili	1
5	İyi	6	21	Kelebek	1
6	Karınca	3	22	Savaşçı	1
7	Anne	3	23	Liman	1
8	Robot	3	24	Altın	1
9	Aile	2	25	Ağacın dalları	1
10	Çalışkan	2	26	Tüccar	1
11	Mükemmel	2	27	Emektar	1
12	Asker	2	28	Güven	1
13	Lahana sarması	2	29	Devlet	1
14	İnsan gibi insan	2	30	Dayanak noktası	1
15	Hizmet	2	31	Çölde su getiren	1
16	Beyin	2			

Çalışma kapsamındaki hastaların COVID-19'a yakalandıklarında toplumun kendilerine yaklaşımlarına verdikleri yanıtlar incelendiğinde; genel olarak olumsuz yaklaşımla karşılaştıkları görülmektedir. Hastalar en çok oranla

%17.5'i toplumun kendilerinden çekindiklerini ve kendilerinden kaçtıklarını belirtirken, COVID-19 sürecinde kimse ile görüşmediklerini (%15.4) ifade etmişlerdir. (Tablo 5)

Tablo 5. COVID-19'lu Hastalara Göre Toplumun Kendilerine Yaklaşımı (n=97)

Toplum davranışları	N	%	Hasta kodları
Ürktüler, çekindiler, kaçtılar	17	17.5	9,12,13,22,33,34,43,44,69,81,83,86,90,93, 94, 95,79
Kimseyle görüşmedim	15	15.4	15,24,39,42,47,48,50,57,71,73,75,78,82,87,88
Acıdılar, üzüldüler, endişelendiler	13	13.4	4,16,20,23,26,28,29,35,51,52,66,76,100
Bulaşıcılığımın kaynaklı cüzzamlı olduğumu düşündüler	12	12.4	2,6,8,14,21,37,54,55,56,92,98,99
Ağır /kritik hasta gibi yaklaştılar	11	11.3	1,3,5,17,27,38,63,64,65,96,97
Sıradan/davranışlarında değişiklik olmadı	9	9.3	11,49,59,61,67,68,70,72,84
Dışladılar	5	5.2	7,10,19,77,85
Kabullendiler	5	5.2	40,41,45,46,80
Merak ettiler	4	4.1	18,30,32,91
Kızdılar, suçladılar	3	3.1	25,31,58
Şaşkındılar.. bazen iyi bazen kötü davrandılar	3	3.1	53,89, 62

Hastaların “bu süreçte yaşamlarında etkilenen en önemli şeyin ne olduğu”

sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 6’da yer almaktadır. Hastalardan gelen yanıtlar

olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride sınıflandırılmıştır. Tablo incelendiğinde; hastaların çoğunlukla Koronavirüsten olumsuz yönde etkilendikleri görülmektedir. Özellikle sosyal ilişkilerinde bozulmanın olması ve özgürlüklerinin kısıtlanması yaşamlarında etkilenen en önemli durumlar olarak belirtilmiştir. COVID-19 pandemisinin

toplumun her kesiminin sosyal, siyasal, ekonomik ve psikolojik yansımalarıyla birlikte küresel bir travmaya dönüştüğü bilinmektedir. Diğer yandan hastaların %43.8'i bu hastalığın yaşamlarını olumlu yönde etkilediğini, nefes almanın/ yaşamanın ne kadar değerli olduğunun farkına varmalarında etkili olduğunu belirtmiştir.

Tablo 6. COVID-19'lu Hastaların Yaşamlarında Etkilenen En Önemli Durum (n=96)

Etkilenen durum	Sayı*	%
Olumsuz etkilenme		
Sosyal ilişkilerde bozulma (kimseyle görüşememe, sosyal sağlığın bozulması)	37	36.3
Kısıtlı özgürlük (ev hapsi,yasaklar, seyahate gidememek)	33	32.4
Ruh sağlığında bozulma (obsesyon, depresyon, stres,temizlik takıntısı)	13	12.8
İş ile ilgili durumlar, maddi kayıplar	8	7.8
Fiziksel semptomların gelişmesi	4	3.9
Ölümü yaşarken öğrenmek	4	3.9
Bilinmezlik, rol belirsizliği	3	2.9
Toplam	102	100
Olumlu Etkilenme		
Yaşamın anlamını öğrenme (nefes almanın önemi)	7	43.8
Zorlanmadım/etkilenen birşey olmadı	4	25.0
Dinlendim	4	25.0
Zoom öğrendik	1	6.2
Toplam	16	100

*katlanmış n

TARTIŞMA

COVID-19 salgını sırasında, COVID-19 tanısı ile hastaneye yatırılan hastalar, aşırı kaygı, tedavi sürecinde karmaşık duygular, endişe, suçluluk ve damgalanma duygularını bir arada yaşamıştır. Bu çalışmada COVID-19 tanısı alan hastaların COVID-19'a ilişkin oluşturdukları imgelemleri metaforik analiz yoluyla elde edilmiştir. COVID-19'a ilişkin geçerli 47 adet metafor, "Yaşama dair", "Yaşam düzenini bozan", "Suç/savaş unsurları", "Diğer canlılar" olmak üzere dört ayrı kavramsal kategoride toplanmıştır. Hastaların COVID-19 salgınına ilişkin ürettikleri metaforlar sağlıklı yaşamı tehdit eden bir hastalık olması nedeniyle ülkemizde yapılan diğer metafor

çalışmalarında üretilen metaforlar ile örtüştüğü görülmektedir (13,14).

Çalışmamız COVID-19 pandemisinin hastalar üzerinde olumsuz etkileri olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Hastaların hem global anlamda pandeminin fiziksel, psikolojik, ekonomik anlamda olumsuz süreçlerini yaşamaları hem de COVID-19'a yakalanıp, tedavi amacıyla hastanede yatmaları ve yaşadıkları izolasyonun bu olumsuz düşüncelerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda çalışmaya katılan hastaların özellikle sosyal ilişkilerinde bozulmanın olması ve özgürlüklerinin kısıtlanması yaşamlarında etkilenen en önemli durumlar olarak belirtmeleri bunu destekler niteliktedir.

Pandemi, enfeksiyona yakalanma, mikroorganizmanın hangi yüzeylere bulaşıp- bulaşmadığının ve salgının aşamasının ve ne zamana sonlanacağına ilişkin belirsiz konuları içermektedir (15). Yaşanan sosyal iletişim ve etkileşimde sınırlılık ve salgın sürecine yönelik belirsizliğin olması hastaları olumsuz düşüncelere sevk eden diğer parametreler arasında düşünülebilir. Medyada artan ölüm haberleri ve pozitif vaka sayıları bireyleri endişe ve korkuyla özdeşleştirmiştir.

Hemşirelerin pandemide COVID-19 tanısı almış hastaların tedavisini gerçekleştirme, bulaşma önleme, kısıt tıbbi kaynakların eşit kullanımının sağlanması ve zorunlu izolasyon önlemlerini sağlamak gibi görevleri vardır (16). Herkesin en yakınından bile kaçındığı pandemi sürecinde hemşireler hiçbir hastayı ayırt etmeden, tüm risklere rağmen görevlerini yerine getirerek sürecin asıl kahramanları olmuşlardır. Hastaların hemşirelere karşı ürettikleri metaforların hepsinin olumlu olması bunu destekler niteliktedir. Sağlık personelleri içinde hastalarla en fazla iletişime giren ve onlarla zaman geçiren profesyoneller hemşirelerdir. Pandemi sürecinde hastalarla birebir ilgilenen hemşirelerin uzun ve yoğun mesailerde, ailelerinden uzak, anne ve eş gibi rollerini geride bırakıp çalıştığı bilinmektedir.

Türkiye’de basılan yüksek tirajlı üç gazetede yer alan COVID-19 salgın sürecinde sağlık çalışanlarına yönelik haberlerin sistematik olarak içerik analizinin yapıldığı nitel bir araştırmada da (17) sağlık çalışanlarının toplumsal imajına ilişkin haberlerin içeriğinin %18,64’ünü sağlık çalışanlarının takdir edilmesi veya olumlu toplumsal imaja ilişkin haberler olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda

uluslararası incelenen medya haberlerinde de (18) pandemide hemşirelerin ön saflarda ve kendi hayatlarını tehlikeye atarak görevlerini yerine getirdiklerini değinilmektedir.

Çalışmamızda hemşirelere yönelik metafor analizlerinin hepsinin olumlu olması salgın sürecinde sağlık çalışanlarının mücadelesinde hemşirelerin yerinin hayata öneme sahip olduğunun hastalar tarafından fark edilmesiyle açıklanabilir.

Pandemi sürecinde değişen insan ilişkileri damgalanmayı da beraberinde getirmiştir. Sağlık sistemlerindeki yetersizlik, kaynaklara ulaşmada eşitsizliğe yolaçmış ve ayrımcılığı da beraberinde getirmiştir. Yapılan araştırmalarda, COVID-19 tanılı ve temaslı olan kişilerle yönelik damgalanmanın yüksek olduğu (19,20) belirtilmiştir. Çalışmamızda da hastalar en çok oranla toplumun kendilerinden çekindiklerini ve kendilerinden kaçtıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda küzzamlı gibi hissettirildiklerini ve dışlandıklarını da ifade etmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, COVID-19 tanısıyla hastanede yatışı olan hastaların karşılaştığı zorlukları ve endişeleri keşfetme girişimidir. Bu çalışma ile COVID-19 tanısı almış 101 hastanın COVID-19 pandemisine ilişkin metaforik algıları metaforik analiz yöntemiyle betimsel fenomenoloji ile analiz edilmiştir. COVID -19 a ilişkin dört metafor temasına ulaşılmıştır. Pandemi hastalar için zorlu bir süreçtir. COVID-19 hem küresel anlamda hem de aileler arasında her birey için yoğun zorluklar ortaya çıkarmıştır. Hastalar toplum tarafından dışlandıklarını belirtmişlerdir. Pandemi sırasında hastaların deneyimlerini ortaya çıkarmak, COVID-19’dan muzdarip

hastaların zorluklarını/ sorunlarını belirlememize ve bu hastalığı daha etkili bir şekilde yönetmemize yardımcı olabilir. Bu süreçte hemşireler tarafından gerekli bütüncül bakım hastalara sağlanmalıdır. Ayrıca hastaların hemşirelere ilişkin metaforik algılarına da yer verilmiştir. Hemşireler için geliştirilen metaforların hepsi olumludur. COVID-19 salgını, dünya çapında siyaset, ekonomi, sağlık politikası, halk sağlığı ve mevcut hemşirelik işgücü arasındaki ilişkiyi belirgin bir biçimde odak noktası haline getirdi. Pandemi ile hemşirelik mesleğinin görünürlüğünün ve saygınlığını arttırdığı, profesyonelleşme anlamında olumlu ivmelerin kazanıldığı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Araştırma Katkı Oranı Beyanı: Fikir- S.İ, N.Ü.D, ; Tasarım- S.İ, N.Ü.D, Denetim- S.İ.,; Veri Toplama ve/veya İşleme- B.K., F.U.; Analiz ve/veya Yorum- S.İ, N.Ü.D, Literatür Taraması- N.Ü.D. ; Yazan- S.İ, N.Ü.D.; Eleştirel İnceleme- S.İ, N.Ü.D.

KAYNAKLAR

- Zhu, N., Zhang, D. , Wang, W. , Li, X. , Yang, B. O. , Song, J. , Zhao, X. , Huang, B. , Shi, W. , Lu, R. , Niu, P. , Zhan, F. , Ma, X. , Wang, D. , Xu, W. , Wu, G. , Gao, G. F. , & Tan, W. (2020). A novel coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. *New England Journal of Medicine*, 382(8), 727–733. 10.1056/NEJMoa2001017
- World Health Organization . (2020). *Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it WHO*. Retrieved from: [https://www.who.int/zh/emergencies/di-seases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-\(covid-2019\)-and-the-virus-that-causes-it](https://www.who.int/zh/emergencies/di-seases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-and-the-virus-that-causes-it)
- Johns Hopkins . (2021, April). *Update on pneumonia of new coronavirus infection*. Retrieved from, (accessed April 2021) <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>
- Venturas M, Prats J, Querol E, Zabalegui A, Fabrellas N, Rivera P, Casafont C, Cuzco C, Frías CE, Olivé MC, Pérez-Ortega S. Lived Experiences of Hospitalized COVID-19 Patients: A Qualitative Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2021; 18(20):10958. <https://doi.org/10.3390/ijerph182010958>
- Son H-M, Choi W-H, Hwang Y-H, Yang H-R. The Lived Experiences of COVID-19 Patients in South Korea: A Qualitative Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2021; 18(14):7419. <https://doi.org/10.3390/ijerph18147419>
- Deng Y, Li H, Park M. Emotional Experiences of COVID-19 Patients in China: A Qualitative Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022; 19(15):9491. <https://doi.org/10.3390/ijerph19159491>
- Piper, N. , & Lamb, D. The patient experience: Measuring the quality of care in the defence Medical services. *Journal of the Royal Army Medical Corps*, 2014; 160(2), 155–160. 10.1136/jramc-2013-00022
- Hekler, E. B., Lambert, J., Leventhal, E., Leventhal, H., Jahn, E. ve Contrada, R. J. (2008). Commonsense illness beliefs, adherence behaviors, and hypertension control among African Americans. *Journal of Behavioral Medicine*, 2008; 31, 391-400
- Alankaya N. , Kurnaz F. Bir Pandemi Hastanesinde Yatan COVID-19 Tanılı Hastaların Hastalık Algısının Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2022; 9(2): 185-191
- Zhang WR, Wang K, Yin L, Zhao WF, Xue Q, Peng M, et al. Mental health and psychosocial problems of medical health workers during the COVID-19 epidemic in

- China. *Psychother Psychosom.* 2020;89(4):242-50
11. Çivril H, Aruğaslan E, Özkara BÖ. Uzaktan eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik algıları: Bir metafor analizi. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama Dergisi. 2018;8(1):39-59. doi: 10.17943/etku.310168.
 12. Saban A. Prospective Teachers' Mental Images About The Concept of Student. The Journal of Turkish Educational Sciences, 2009; 7(2), 281-326
 13. Gök, A., Kara, A. Individuals' conceptions of COVID-19 pandemic through metaphor analysis. *Curr Psychol* **41**, 449–458 (2022). <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01506-z>,
 14. Cakmak B, Calik A, Inkaya BV. Metaphoric Perceptions of Covid-19 Patients Related to the Disease. *Clinical Nursing Research.* 2022;31(3):385-394. doi:10.1177/10547738211048312
 15. Tükel R. COVID-19 pandemi sürecinde ruh sağlığı. Türk Tabipler Birliği- COVID-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu. 617- 628
 16. Pala SÇ, Metintaş S. COVID-19 pandemisinde sağlık çalışanları. ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi.2020;5 (COVID-19 Özel Sayısı):156-68.
 17. Ateş, T. , Önal, B. , Çolak, Z. & Öztürk, H. (2021). COVID-19 Kapsamında Sağlık Çalışanlarına İlişkin Gazete Haberlerinin İncelenmesi . Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi , 3 (2) , 67-76 . DOI: 10.48071/sbuhemşirelik.884475
 18. Bennett CL, James AH, Kelly D. Beyond tropes: Towards a new image of nursing in the wake of COVID-19. *J Clin Nurs.* 2020 Aug;29(15-16):2753-2755. doi: 10.1111/jocn.15346. Epub 2020 Jun 8. PMID: 32445608; PMCID: PMC7283815.
 19. Abuhammad, S., Alzoubi, K., and Khabour, O. (2020). "Fear of Covid-19 and Stigmatization Towards Infected People Among Jordanian People", *International Journal of Clinical Practice*, 75(4): 1-20
 20. Haddad vd. (2021). "Stigma Toward People With Covid-19 Among The Lebanese Population: A CrossSectional Study of Correlates and Mediating Effects", *BMC Psychology*, 9: 164